

Ορολογία, Μετάφραση, Μεταγραφές*

Εισαγωγή

Η ελληνική γλώσσα έχει το σπάνιο χαρακτηριστικό να έχει διατηρηθεί χωρίς διακοπή κατά την διάρκεια μιας ιστορίας 3000 ετών.

Στο διάστημα αυτό έχει υποστεί πολλές αλλαγές πορείας και πολλές επιρροές, έχει διανύσει πολλούς μαιάνδρους, χωρίς όμως ασυνέχειες και τομές.

Ωστόσο η γλώσσα μας, όπως κάθε άλλη γλώσσα, πλάθεται, προσαρμόζεται, πλουτίζει ή φτωχαίνει ανάλογα με τις ιστορικές στιγμές.

Βέβαια, κράτησε τα βασικά της χαρακτηριστικά, και τις βασικές της δομές, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως δεν διαφέρει από την κλασική της μορφή, που εξακολουθεί να εμπνέει τους διαμορφωτές νεολογισμών βάσει των ελληνικών ριζών.

Πέραν αυτού ελληνική γλώσσα διαθέτει αυτό που ο Γ. Μπαμπινιώτης αποκαλεί λέξεις κλειδιά που αποτελούν το δομικό στοιχείο όλης της ευρωπαϊκής γνώσης¹

Κάθε ζωντανή γλώσσα "συζει" με άλλες γλώσσες με τις οποίες έρχεται σε επικοινωνία.

Η συμβίωση αυτή συνίσταται σε ανταλλαγές, δανεισμούς, και άλλες μεταφορές όπως ύφους ακόμη συντακτικού.

Η εισαγωγή ή ο δανεισμός λέξεων από μια γλώσσα σε άλλη είναι λοιπόν ένα φυσικό ιστορικό φαινόμενο που διέπει όλες τις ζωντανές γλώσσες, και αυτό συμβαίνει ακόμα και σε συμπαγείς κοινωνίες όπως η κινεζική ή σε κλειστές γλώσσες όπως η ιαπωνική .

Πριν ασχοληθώ με τους νεολογισμούς προερχόμενους από τα κλασσικά ελληνικά και την χρήση τους στα νεοελληνικά θα προσπαθήσω να αναφέρω τις διαδρομές που ακολουθεί ένας όρος όταν μεταπηδάει από μια γλώσσα σε μια άλλη.

Μορφές διακίνησης από γλώσσα σε γλώσσα.

Θα αναφέρω τρεις κατηγορίες:

I Απλός δανεισμός

Ο "δανεισμός" όρων από την μια γλώσσα στην άλλη συναντάται στην αρχαία, στη μέση και στη νέα ελληνική. Έτσι π.χ. μεταξύ άλλων η χλαμύς μας ήρθε από τα φοινικικά, το σιντριβάνι από τα περσικά και στη νέα ελληνική βρίσκουμε εκατοντάδες λέξεις ιταλικής, σλαβικής η τουρκικής προέλευσης όπως πιάτο, ρούχο, παπούτσι, σάϊνι, άτι, ασκέρι, λουλούδι, κόκαλο, λελέκι κτλ κτλ.

¹ Μπαμπινιώτης η γλώσσα ως αξία , Gutenberg 1994

* Στο έργο του Μεταγραφές, ο Σεφέρης γράφει ότι προτιμά τον όρο αυτό όταν μεταφέρει τις λέξεις από τα αρχαία ελληνικά στα νέα.

Ανάλογα στα γαλλικά έχουμε περίπου 6000 λέξεις της καθημερινής ζωής που έχουν ελληνική προέλευση :

Austère, antagonisme, eucharistie, ironie, idiot, onomatopie, parallèle, zizanie;² κτλ κτλ.

Το ίδιο συμβαίνει με τους δανεισμούς στα αγγλικά προερχόμενους από τα ελληνικά. Είναι δε γνωστό σε όλους το εγχείρημα του καθηγητού Ξ. Ζολώτα να εκφωνήσει έναν επίσημο λόγο στα αγγλικά χρησιμοποιώντας μόνο λέξεις ελληνικής προέλευσης

Στο έργο του, Μεταγραφές, ο Σεφέρης γράφει ότι προτιμά τον όρο αυτό όταν μεταφέρει τις λέξεις από τα αρχαία ελληνικά στα νέα.

Στον χώρο της γλώσσας στην τεχνολογία συναντάμε τα ίδια φαινόμενα διακίνησης.

Μία εισαγόμενη τεχνική μεταφέρει μαζί της συχνά τους όρους της γλώσσας προέλευσης της, π.χ. τα αυτοκίνητα που μας πρωτοήρθαν από την Γαλλία είχαν ως επακόλουθο να μεταφέρουν δεκάδες όρους προερχόμενους από τα γαλλικά :

μπουζί, σανζεμάν, καρμπιρατέρ, σαμπρέλα, πορμπαγκάζ, παρμπρίζ κτλ κτλ, κάποτε υπήρχε και το σιντριπιτέρ αλλά αυτό αλλάχτηκε ευτυχώς σε διανομέα.

Αντίστοιχα σήμερα στην πληροφορική και στα δίκτυα πληροφοριών μάς κατακλύζουν εκατοντάδες όροι της αμερικανικής διαλέκτου. Κομπιούτερ Τσιπ, μπαγκ, ρολιν ρολαουτ, μπιτ μπαϊτ, μπαφερ (μπουφος!), κέρσορας (επίσημα δρομέας που μένει όμως αχρησιμοποίητο), ON LINE,...

II Δανεισμός με επιστροφή

Ανάλογα με τις διακινήσεις μίας λέξης από μια γλώσσα σε μια άλλη, έτσι έχουμε και την εξαγωγή μιας λέξης και την επιστροφή της πίσω στη μητρική της γλώσσα φορτωμένης όμως με άλλο περιεχόμενο.

Παραδείγματα έχουμε από την γαλλική προς στην αγγλική και επιστροφή στη γαλλική, όπως το budget που αρχικά ήταν bougette στα γαλλικά (στα ελληνικά πουγκί, ίσως από την ίδια προέλευση;) και γύρισε στα γαλλικά με την ίδια ορθογραφία αλλά με την έννοια του προϋπολογισμού.

Άλλα παραδείγματα είναι το flirt που έφυγε από τα γαλλικά σαν fleurette και επέστρεψε σαν flirt από τα αγγλικά.

Ανάλογα γνωστά παραδείγματα παρατηρούνται στα ελληνικά με το διφθέρα που γύρισε σαν τεφτέρι ή το πασίγνωστο αυθέντης ου γύρισε σαν αφέντης και αυτό από τα τουρκικά,

III Δανεισμός με παρερμηνεία

Άλλο φαινόμενο είναι αυτό των λεγόμενων ψευδοαδελφών που παρατηρείται σε λέξεις που έχουν εισαχθεί σε μία γλώσσα λόγω ιστορικό-κοινωνικών φαινομένων (Όπως π.χ. εισβολή και κατοχή ενός λαού από έναν άλλο). Με αυτό τον όρο εννοούμε την χρήση της ίδιας λέξης από δυο διαφορετικές γλώσσες αλλά με διαφορετική έννοια. Πχ eventuel στα γαλλικά σημαίνει κάτι το τελείως διαφορετικό από το eventual στα αγγλικά, το γαλλικό fidel που ερμηνεύεται τελείως διαφορετικά στα λαϊκά γερμανικά του νότου, το chat των γαλλοκαναδών για το αυτοκίνητο. Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε το παράδειγμα της τουρκικής λέξης κόκόκ = μικρός, που μεταφέρεται στα ελληνικά σαν κουτσό και παίρνει την έννοια αυτού που έχει μόνον ένα πόδι, όπως π.χ. στο παιδικό παιχνίδι όπου τα παιδιά χρησιμοποιούν μόνο το ένα τους πόδι. Διατηρεί όμως την αρχική της έννοια, μικρός, σε λέξεις όπως κουτσόβλαχος, ο οποίος βέβαια δεν είναι μονόπους, αλλά προέρχεται από την Μικροβλαχία, ή όπως τα ονόματα: Κουτσογιώργης, Κουτσομήτρος κτλ που δηλώνουν μικρό ανάστημα και όχι αναπηρία άλλο παράδειγμα "τα κουτσοπίνω".

² Trisors des Racines Grecques Ed. Belin 1981

IV Χιαστί δανεισμός

Σαν τέταρτη κατηγορία θα αναφέρω το φαινόμενο που συνίσταται στο να συγκρατά μια γλώσσα έναν όρο προερχόμενο από μια άλλη και η δε δεύτερη να έχει διαλέξει για το ίδιο αντικείμενο έναν όρο από την πρώτη.

Αυτό το φαινόμενο μπορεί να ονομαστεί χιαστί δανεισμός.

Αυτού του είδους τους δανεισμούς συναντάμε συχνά μεταξύ ελληνικών και ιταλικών. Το πιο γνωστό παράδειγμα είναι βέβαια το "βαπόρι" στα ελληνικά και το αντίστοιχο του "πυρόσκαφο" στα ιταλικά. Άλλο παράδειγμα είναι το ψάρι mulletus barbatus για το οποίο εμείς συγκρατήσαμε την ιταλομαλτέζικη ονομασία μπαρμπούνη ενώ οι Ιταλοί την ελληνική, τρίγλης ή τριγλί. Θα σημειώσουμε εδώ ότι ο Παπαδιαμάντης στο διήγημα του **Η συντέκνισσα** λέει:

... "Είχε ζήσει στα ήμερα βουνά, τα εγγύς της πολίχνης όπου ο παρείσακτος νεωτερισμός ακόμη δεν είχε ποδάρια διά να αναριχηθή, ωνόμαζε το πιάτο πινάκι, την σουπιέρα λοπάδα και το μπαρμπούνη τριγλί..."³

Η νέα επιστημονική ορολογία προερχόμενη από τα ελληνικά

Η Αναγέννηση στη Δύση δημιούργησε από τον 15ο αιώνα μία νέα κατάσταση. Στην επιστημονική ορολογία δόθηκε μία νέα διάσταση όταν, μέσα στην έξαρση της επιστημονικής δημιουργίας, άρχισαν να χρησιμοποιούνται ελληνικές λέξεις και ρίζες για τους νέους όρους που χρειάστηκε να δημιουργηθούν για να καλύψουν τα νέα πεδία της γνώσης.

Χιλιάδες νεολογισμοί δημιουργήθηκαν τότε από ελληνικές και λατινικές ρίζες. Συχνά δε οι τελευταίες είχαν και οι ίδιες ελληνική καταγωγή.

Έτσι η Φυσική, η Γεωγραφία, η Χημεία, η Ιατρική, εμπλουτίστηκαν με νέους όρους από τα κλασσικά ελληνικά. Με πρώτη βέβαια την Φιλοσοφία η οποία θεωρούσε και θεωρεί ακόμη χρέος της να καλύπτει κάθε νέα έννοια με όρους ελληνικής προέλευσης. Ένας άλλος τομέας που αντλήσε ένα μεγάλο αριθμό δανεισμών είναι η Ψυχανάλυση όπου η καθαρά κλασσική ελληνική παιδεία του Ζύγκμουντ Φρόυντ του επέτρεψε να χρησιμοποιεί με ευκολία όρους από τα κλασσικά ελληνικά.

Στη σημερινή εξέλιξη της επιστήμης και τεχνολογίας έχουμε την επανεμφάνιση του αναγεννησιακού φαινομένου της αναδρομής στα κλασσικά ελληνικά για την δημιουργία νέων όρων και εννοιών.

Γνωστά παραδείγματα από την φυσική έχουμε σήμερα το άτομο, το ηλεκτρόνιο, το φωτόνιο το μέσον, το μύονιο

Στη περίπτωση αυτή έχουμε έναν εσωτερικό δανεισμό με παρερμηνεία η οποία οφείλεται στην εξέλιξη της γλώσσας και όχι στη λανθασμένη μετάφραση του όρου.

Η ελληνική επιστήμη βρίσκεται μπροστά στο τεράστιο καθήκον να χρησιμοποιήσει και να δημιουργήσει ένα νέο θησαυρό ορολογίας, (Παράδειγμα παράλληλης χρήσης του όρου θησαυρός που προέρχεται από δανεισμό με επιστροφή) επιπρόσθετο καθήκον σ' αυτό το χρέος είναι να διασαφηνιστεί πως θα χρησιμοποιηθούν οι όροι που έχει δανειστεί η προέχουσα τεχνική ορολογία από ελληνικές ρίζες, και όταν ο όρος αυτός έχει παραμείνει στην τρέχουσα νεοελληνική με άλλη έννοια.

---

³ Παπαδιαμάντης Σκιαθίτικα Διηγήματα

Πρέπει όμως να τονίσουμε και μίαν άλλη πτυχή, ότι στην Αναγέννηση αυτοί που γλωσσόπλαθαν με την ελληνική σαν πρώτη ύλη γνώριζαν άριστα τα κλασσικά ελληνικά και δημιούργησαν μια παράδοση που συνεχίστηκε μέχρι σήμερα, έτσι σχηματίστηκαν λ.χ τον 18ο αιώνα. όροι όπως Οξυγόνο και Υδρογόνο που μας φαίνονται τόσο οικείοι σήμερα.

Όμως με την σχετική αμάθεια που χαρακτηρίζει την εποχή μας η άσκηση αυτή γίνεται ακόμη πιο δύσκολη. Γιαυτό πρέπει τα είναι κανείς σε συνεχή συναγερμό πριν οι κακές συνήθειες πάρουν ρίζα., όπως π.χ. στην αργκό της τηλεόρασης που χρησιμοποιούνται εκφράσεις του είδους "μεταφέρω ζωντανά στην εκπομπή", (θα πει αυτό ότι τις άλλες στιγμές μεταφέρω πεθαμένα ;) "είστε στον αέρα" οι "γήινες δυνάμεις" (οι ουράνιες που είναι ;) και άλλα παρόμοια ευτράπελα.⁴ Η χρήση της ελληνικής σαν πηγή νεολογισμών χωρίς γνώση χωρίς μέτρο μπορεί να γεννήσει παρόμοια τερατουργήματα

Η αμάθεια και η σχετική σκνηρία έχουν αφήσει τη γλώσσα μας να είναι έρμαιο των ταραχών και ανακατατάξεων της εποχής μας. Λίγοι έχουν απομείνει αυτοί που επιμένουν, εργάζονται να συμπληρώσουν τα κενά και πασχίζουν να κρατήσουν μια σταθερή πορεία για το μέλλον "της μικρής αυτής γλώσσας"⁵.

Η εφεύρεση νέων όρων έχει δυστυχώς εκλείψει από τις συνήθειες της νεοελληνικής κοινωνίας στο τέλος αυτού του αιώνα, και προτιμάται η απ'ευθείας χρήση των όρων συνήθως αγγλικών, με μια τάση τουλάχιστον έτσι το διακρίνω εγώ, επίδειξης του εκάστοτε ομιλούντος γνώσεων στη γλώσσα προέλευσης τους.

Δεν είναι λίγοι άλλωστε εκείνοι που συνηθίζουν να ανακατεύουν αγγλικούς η άλλης προέλευσης όρους στην καθημερινή τους ομιλία αν και γνωρίζουν κάλλιστα το ελληνικό αντίστοιχο κάθε όρου που χρησιμοποιούν.

Υπάρχουν μάλιστα δύο καθηγητές Πολυτεχνείου που συνηθίζουν να ομιλούν μεταξύ τους σ'ένα μίγμα αγγλοελληνικής το οποίο είναι ακατανόητο σε όποιον δεν είναι απολύτως οικείος και με τις δυο γλώσσες. Ίσως να πρόκειται για ένα είδος νέου κώδικα επικοινωνίας η νέας γλώσσας όπως εκείνες που φαντάστηκε ο Φίλιπ Ντικ στο περίφημο επιστημονικής φαντασίας μυθιστόρημα του, "Ονειρεύονται τα ανδροειδή ηλεκτρικούς αμνούς".⁶

Η Μεταγραφή σαν εθνικιστικό φαινόμενο

Εδώ και διακόσια χρόνια δεν είχαμε ακραιφή ελληνική λέξη για όρους όπως μπουργός, μεσαίων, μυθιστόρημα, πολιτισμός, για να βρεθούν αντίστοιχα των ρομάντζο, τους μινίστρος και άλλα παρόμοια.χρειάστηκε η ιδιοφυΐα του Α. Κοραή⁷

Για την αναγέννηση της ελληνικής σαν γλώσσα του έθνους (1800-1830) προσπάθησε να αποβάλλει τις αναρίθμητες λέξεις που μας είχαν κληρονομήσει οι εκάστοτε εισβολείς μας

Η εκκαθάριση μιας γλώσσας από τις ξένες επιδράσεις που συναντάται συχνά στις αρχές του 19ου αιώνα και συμπίπτει με την αφύπνιση των εθνικοτήτων εκείνης της περιόδου, έχει δε τον ιδεολογικό της χαρακτήρα του αυτό που είναι εθνικό είναι και καθαρό

Το ιδεολογικό κίνημα όμως, από ανανεωτικό έγινε ταυτόσημο με την συντήρηση και μετέπειτα με την οπισθοδρόμηση. Η διαμάχη μεταξύ της των υποστηρικτών της ιστορικής

⁴ Βλ Μεταξύ άλλων και Ιωάννα Παπαζαφείρη Τα λάθη στη χρήση της γλώσσας μας εκδ. Σμίλη Αθήνα 1988

⁵ Μπαμπινιώτης η γλώσσα ως αξία , Gutenberg 1994

⁶ γνωστό στους πολλούς από την ταινία Blade Runner

⁷ Βλ Μεταξύ άλλων Προλεγόμενα στους αρχαίους συγγραφείς Μορφωτικό Ίδρυμα Εθν. Τραπέζης Αθήνα 1988

παράδοσης και εκείνων της λαϊκής συνέχειας έφτασε σε ακρότητες που έβλαψαν και τις δυο παρατάξεις, για να τονίσουμε τις ακραιότητες εκείνων των εποχών ήταν πολλοί που κατά καιρούς ήθελαν π.χ. την Ελευσίνα να παραμείνει Ληψήνα, την Λαμία Ζητούνη και ίσως την Αθήνα ως Σετίνα, (παραφθορά του στην Αθήνα) για να μείνουν πιστοί στον λαϊκό τρόπο έκφρασης, αντίθετα ανατρέξαμε στο παρελθόν και αναβίωσαμε τα παλιά ονόματα που είχαν σβήσει από τις μνήμες όπως πχ της πόλης του Αιγίου (Βοστίτσας).

Η αρχική σύσταση της καθαρεύουσας έχει τις ρίζες της στο ιδεολογικό πλαίσιο του ότι η ανανέωση μιας γλώσσας, και ιδιαίτερα με την ιστορία που έχει η ελληνική, από τα ίδια της τα δομικά συστατικά υλικά, δεν είναι κάτι το μεμπτό, αντί οι όροι να είναι εξωγενείς μπορεί όταν υπάρχει το κατάλληλο υλικό να δημιουργηθούν αυθεντικοί όροι από τις ρίζες της γλώσσας. Αυτό όμως δεν συνηγορεί στην δημιουργία μιας παράλληλης τεχνητής γλώσσας. Σαν αντιπαράδειγμα μπορούμε να πάρουμε την ανασύσταση της εβραϊκής γλώσσας που χρησιμοποιούταν μόνο από τους ραβίνους και μόνο στα θρησκευτικά κείμενα και ανασυστάθηκε από το σιωνιστικό κίνημα και έγινε επίσημη γλώσσα του κράτους του Ισραήλ το 1948. Στο Ισραήλ μιλούν σήμερα πράγματι μια καθαρεύουσα αλλά η που δεν αντικατέστησε μια λαϊκή γλώσσα που είχε εκλείψει άλλωστε τελείως.

Στη δεκαετία του 30 οι γερμανοί στην εθνικιστική τους έπαρση μετέφρασαν τον τηλεγράφο και το τηλέφωνο από Telegraf, και Telefon σε Fernschreiber και Fernsprecher. Κάτι που συνεχίζεται μέχρι σήμερα με την τηλεόραση=Fernsehen. Σ'αυτό όμως δεν ακολουθήθηκαν από τους άλλους γερμανόφωνους λαούς.

Ετσι για να ξέρει κανείς αν βρίσκεται στη Γερμανία η τη γερμανόφωνη Ελβετία αρκεί να κοιτάξει τους τηλεφωνικούς θαλάμους! οι Ελβετοί συνεχίζουν να γράφουν Telefon.

Ίδια φαινόμενα συναντάμε τελευταίως και στο Ισραήλ με την αναγέννηση της εβραϊκής, στις Ινδίες και αλλού.

Μεταγραφές

Το πρόβλημα που απασχολεί αυτή την παρουσίαση δεν είναι βέβαια πως θα αποδώσουμε τους όρους στα ελληνικά για να εξαλείψουμε τους ξένους, αλλά πως θα επαναμεταφέρουμε νεοπλασμένους ελληνικούς όρους χωρίς να προσβάλλουμε την έννοια που έχουν οι ίδιοι όροι στην τρέχουσα νεοελληνική.

Πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος παράλληλης απόδοσης των όρων που προέρχονται από τα κλασσικά ελληνικά με συχνά ιδιαίτερες αποχρώσεις, χωρίς να χάνεται το νόημα. Κρατώντας ζωντανές τις γλωσσικές μας παραδόσεις, να γίνονται οι όροι κατανοητοί.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εξέλιξη της λέξης ιδιώτης.

Ξεκινάει από τον χαρακτηρισμό του άξεστος, φαύλος (Πλάτων), μικρόψυχος (ιδιοτέλεια), τον εγκεφαλικά πάσχοντα (ιατρική: ιδιωτεία) και φθάνει σε εμάς με την έννοια του προσωπικού : ιδιωτικός βιος . Ταυτόχρονα στην αρχή της Αναγέννησης μεταπηδάει σε όλες τις δυτικο-ευρωπαϊκές γλώσσες σαν απόδοση του ηλίθιου, idiot, κρατώντας έτσι την ιατρική της προέλευση.⁸

Η ελληνική τεχνική ορολογία είχε σημαντικές επιτυχίες στο πρόσφατο παρελθόν όταν εφηύρε το **σκυρόδεμα**, ή όταν δανείστηκε τον **χάλυβα** ή τον **λέβητα** από τα κλασσικά ελληνικά, ή όταν δημιούργησε την **ανάδραση**, ή ακόμη όταν εφηύρε τελευταία τον όρο **λογισμικό** για το **Software**. Η τάση σήμερα που επικρατεί είναι να χρησιμοποιούμε τους όρους όπως εισάγονται. Έτσι το χιλιοειπωμένο κομπιούτερ έσβησε το τόσο εφευρητικό **διερευνητής** που είχε προτείνει η IBM θαρρώ στην δεκαετία του 60.

Η σημερινή ορολογία σε άλλους τομείς στερείται μέσων για να αποδώσει όρους όπως το **empathy** η το χιλιο-χρησιμοποιούμενο **logos**, η ακόμη το **ethics**.

⁸ Βλ Ν. Βαρδιάμπασης Ιστορία μιας λέξης Νέα σύνορα 1996

Το **entropie** ή **entropy** μεταγραφόμενο σε εντροπία αποδίδεται σωστά αλλά μπορεί να οδηγήσει σε παρερμηνεύσεις

Εάν ευρέθηκε ένας επιτυχής όρος για το **icon** = εικονίδιο ή για το **Hologram** = Ολογραφία ή ακόμη και ολόγραμμα, πως θα μεταφράσουμε το **paradigm** ; ή, για το **laoc**, αρκεί το **κοσμικός** ; Το **fantastic** δεν είναι το **φανταστικός** .

Οι τελευταίες περιπτώσεις μας οδηγούν στο πρόβλημα της λανθασμένης χρήσης των ελληνικών και της απ'ευθείας μεταφοράς της λανθασμένης χρήσης τους, το κλασικότερο παράδειγμα είναι η χρήση της λέξης **τεχνολογία** , ο όρος **technology** δεν χρησιμοποιείται πάντα όπως το **Philology, Biology, Pharmacology** ή τα ανάλογα τους στα ελληνικά: **ορυκτολογία, ζωολογία** και όλα τα σε...**λογία**, την περί των πραγμάτων αυτών σπουδή, αντίθετα χρησιμοποιείται για τα μέσα η και αντικείμενα, της τεχνικής π.χ. εισάγω τεχνολογία, το τεχνολογικό επίπεδο, που δεν δηλώνουν την επιστήμη της βιομηχανικής τεχνικής ...

Άλλο παράδειγμα εσφαλμένης απόδοσης δόθηκε από την φιλολογία της επιστημονικής φαντασίας: θέλοντας να χαρακτηρίσουν τεχνητούς οργανισμούς με ανθρώπινα χαρακτηριστικά τους ονόμασαν **androids** αντί του σωστότερου κατά τη γνώμη μου **anthroids**. Δεδομένου του ότι τα εν λόγω όντα έχουν συχνά γένος, είναι και άνδρες και γυναίκες.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η αναδρομή στα ελληνικά και η χρήση των, απερίσκεπτα χωρίς να εμβαθύνει κανείς, παράγει όρους ετυμολογικά εσφαλμένους οι οποίοι μεταφέρονται αυτούσια στα νεοελληνικά .

Όταν οι όροι αυτοί γίνουν μόδα όταν η χρήση των γενικευτεί, τότε πολύ δύσκολα ανατρέπεται η κατάσταση με ορθότερη ερμηνεία η αντικατάσταση.

Τι μέλλεται και τι πρέπει να γίνει

Το μέλλον και η επιβίωση της γλώσσας και ιδιαίτερα της τεχνικής ορολογίας μας εξαρτώνται από όλους μας .

Η ελληνική γλώσσα θα εξακολουθεί να εμπνέει και να επηρεάζει ακόμη και εάν εκλείψει το γένος των ελληνόφωνων. Θα γίνει τότε ένα είδος Λατινικής

Το ερώτημα είναι εάν θέλουμε να υπάρχουν στο μέλλον ελληνόφωνες ή όχι.

Προτείνουμε εδώ μια σειρά από απλές σκέψεις για τη γένεση, την άμεση εφαρμογή, και την συντήρηση των όρων με τρόπο που να γίνουν κατανοητοί και να είναι εύχρηστοι από το ευρύ κοινό.

Αντίθετα από μερικούς συγγραφείς¹⁰ δεν πιστεύω πως πρέπει να χωρίσουμε σε τομείς τα διάφορα γλωσσολογικά πεδία.. Ίσως αυτό να είναι σωστό για την έρευνα, για την εφαρμογή όμως των όρων η γνώση πρέπει να είναι ενιαία Είναι όμως βέβαιο πως οι επιστημονικοί τομείς παραμένουν σε παράλληλα επίπεδα, και οι όροι πρέπει να μπορούν να χρησιμεύουν από τον ένα τομέα στον άλλο.

Για να σχηματιστεί ένας νεολογισμός χρειάζονται :

- Στιβαρές γνώσεις Γλωσσολογίας, Ετυμολογίας και βεβαίως Γραμματικής
- Η ανάλυση των ριζικών που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να είναι εμπειριστατωμένη και ακριβής.¹¹

⁹ The Science of industrial arts Cassell's New English Dictionary

¹⁰ Η Τυποποίηση της Ορολογίας ΤΕΕ 1992

¹¹ βλ Σπυριδακης Η Τυποποίηση της Ορολογίας ΤΕΕ Αθήνα 1992

- Τέλος ο γλωσσολάστης πρέπει να είναι καλός γνώστης του επιστημονικού τομέα στον οποίο θα χρησιμοποιηθούν οι νέοι όροι.

Σ'αυτά προστίθενται και τα κριτήρια της ευαισθησίας στη χρήση της γλώσσας έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι μη -αντιφατικό, να είναι απλό, αποδεικτικό από το ευρύ κοινό, πληροφορητικό, ανακλήσιμο και μεταφράσιμο¹²

Θα δώσουμε εδώ ένα παράδειγμα αναζήτησης στη μετάφραση ενός όρου συσχετισμένο με την αναζήτηση σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά..

Στην πληροφορική ο αγγλικός όρος compiler σημαίνει ένα πρόγραμμα που μεταφέρει την κωδικοποίηση εντολών σε συστοιχία συμβολών που με τη σειρά τους μεταφράζονται σε εντολές στα ηλεκτρονικά κυκλώματα.. Η λέξη compiler προέρχεται από το λατινικό compiler. Η ελληνική απόδοση του compiler είναι εραμιστής, πράγματι και οι δυο όροι αποδίδουν την ίδια έννοια της σταχυολόγησης (εράνου) διαφόρων τμημάτων από κείμενα.. Κάλιστα λοιπόν θα μπορούσε να καθιερωθεί η λέξη εραμιστής για τον τεχνικό όρο compiler.

Οργάνωση των ομάδων εργασίας

Η ΕΛΕΤΟ αποτελεί σήμερα τον πυρήνα των προσπάθειών για την δημιουργία των νέων όρων και την διάδοση τους στον επιστημονικό κόσμο. Δεν έχει κατορθώσει ωστόσο να διαδώσει τα μηνύματα της στο ευρύ κοινό

Μία σημαντική προσπάθεια στον τομέα της ορολογίας των τηλεπικοινωνιών γίνεται από την ομάδα ΜΟΤΟ που υποστηρίζεται κυρίως από τον ΟΤΕ με την συνδρομή του ΕΛΟΤ.

Τα αποτελέσματα της προσπάθειας αυτής δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητα. Αρχίζουν δε να λαμβάνουν μια θέση στην έκφραση των επιστημονικών συγγραμμάτων, αλλά δεν έχουν ακόμη την απήχηση που τους αξίζει.

Η θέση του ΟΤΕ στον τομέα των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα δίνει βέβαια την απαραίτητη βαρύτητα για τη χρήση των όρων όπως προτείνουν οι επιτροπές που προέρχονται από αυτόν.

Για την διάδοση της ορολογίας είναι σημαντικό να υπάρχει μια σχετική μάζα από στελέχη, οργανισμούς, που συγκεντρώνονται γύρω από την προσπάθεια αυτή. Όταν ένας μεγάλος οργανισμός όπως ο ΟΤΕ αποφασίζει την αποκλειστική χρήση μιας λέξης τότε όλοι όσοι έρχονται σε συνδιαλλαγές μαζί του υποχρεούνται να χρησιμοποιήσουν την ορολογία που έχει θεσπίσει. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μια τάση σύγκλισης προς τους όρους που έχουν καταγραφεί και αρκεί να τους δώσει την πνοή της ευρύτερης χρήσης.

Ο ρόλος αυτός όμως θα πρέπει να επισημοποιηθεί από τον ΕΛΟΤ με την βοήθεια της ΕΛΕΤΟ και να του δοθεί η μεγαλύτερη δυνατή υποστήριξη.

Ταυτόχρονα επειδή χρήση των όρων χωρίς ένα ευρύ κοινό που να τους αποδέχεται είναι εφήμερη και χωρίς μέλλον θα πρέπει να πεισθούν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης να κάνουν κανονική (με όλες τις σημασίες της λέξης αυτής) χρήση των όρων έτσι ώστε να καθιερωθούν στην καθομιλουμένη. Ταυτόχρονα θα πρέπει οι φορείς ΕΛΕΤΟ ΕΛΟΤ, ΕΠΥ, Ένωση Χημικών, ΟΤΕ, ΤΕΕ κ.ο.κ. να κοινοποιούν τα συμπεράσματα τους στα μεταφραστικά γραφεία αλλά και στο μεταφραστικό τμήμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και να έρχονται σε συνδιαλλαγή μαζί τους για την ευρύτερη διάδοση αλλά και για πιθανές διορθώσεις εκ μέρους των μεταφραστών στην Ελλάδα η στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ν.Ε. Μαλαγαρδής
Διπλ. Μηχανικός Ηλεκτρολόγος Πληροφορικός -
Ειδικός Σύμβουλος στη Διοίκηση της Τραπεζής της
Ελλάδος - Τέως Εντεταλμένος Σύμβουλος ΕΛΟΤ

¹² Βλ Μπαμπινιώτης ορ. Cit. Σελ 38,